

Anketa o oddlužovací akci Milostivé léto

Od 28. října 2021 do 28. ledna 2022 proběhla v České republice oddlužovací akce Milostivé léto, která umožnila výhodné zbavení se exekuce dlužníkům veřejnoprávních subjektů (a některých soukromoprávních, které se k akci dobrovolně připojily). Současná vláda České republiky chystá na podzim 2022 druhou a prý konečnou etapu Milostivého léta.

Časopis Fórum sociální politiky přináší anketu, která respondentům nabídla možnost zhodnotit první fázi této oddlužovací akce a formulovat doporučení pro její pokračování nebo zasadit danou problematiku do širších sociálních, ekonomických a sociálně politických souvislostí. Redakce oslovila řadu sociologů, ekonomů, právníků a dalších relevantních aktérů. Předkládáme celkem 14 abecedně řazených anketních odpovědí a jsme připraveni se tématu věnovat i v dalších vydáních Fóra sociální politiky.

Závažné problémy kolem exekucí dále trvají

Pavla Aschermannová

Hlavní myšlenkou Milostivého léta je nastavit období, kdy bude pro dlužníky veřejnoprávních dluhů možné zaplatit alespoň jistinu a část nákladů svého dluhu. Poté dojde k „omilostnění“ od hrazení zbytku. Podívejme se na situaci, během které tato úprava exekučního řádu (dále též EŘ) vznikala, v trochu širších souvislostech.

Milostivé léto vznikalo v předcovidovém období relativní prosperity. Tisíce lidí však neúspěšně bojovalo (a stále bojuje) s mnoha exekucemi a nemalá část dlužníků svůj boj už vzdala. Bylo zřejmé, že situace minulých let byla vůči lidem, kteří nezvládli platit své závazky, krutá a že je nutné jim pomoci. Diskuse se točila okolo systému exekucí a debatovalo se nad nějakou celkovou úpravou a zavedením principu 1 dlužník = 1 exekutor.

Postupně začalo být zřejmé, že prosazení výrazné změny exekučního řádu nebude možné. Mnoho politiků a neziskových organizací začalo řešit alespoň nějaký způsob redukce exekucí. Když se nakonec novela EŘ schvalovala, dostalo se do ní více úprav starých exekucí. Tyto úpravy se ale částečně překrývají a není úplně zřejmé, jak budou fungovat.

Milostivé léto je první opatření, které se již realizovalo. Můžeme tedy alespoň trochu predikovat, jaká bude funkčnost dalších změn. I přes celkem velkou podporu napříč politickým spektrem a pečlivou přípravu naráží na nejasnosti ve výkladu a čelí bojkotu části věřitelů i exekutorů. Nyní není tak důležité dohadovat se s exekutorskou komorou, kolika lidem Léto pomohlo. Důležitější je, abychom si uvědomili, jak těžké je v exekučním systému cokoli prosadit a jak tuhý odpor velkých věřitelů a exekutorů je. Nechali jsme je mnoho let utužovat si pocit, že jsou vždy v právu, že jejich boj je správný bez ohledu na prostředky, které používají. Pokud máme s málo funkčním, drahým a nevyváženým systémem exekucí něco

udělat, musíme se připravit na mnoho překážek a protivenství.

Mgr. Pavla Aschermannová

(aschermannova@rubikoncentrum.cz) je právníčkou neziskové organizace RUBIKON Centrum z. ú. (Non-governmental non-profit organization RUBIKON Centrum z. ú.), Novákových 8, 180 00 Praha 8, Česká republika. Zaměřuje se na exekuční a insolvenční právo.

Opakováním Milostivého léta dáváme najevo jeho neúčinnost a vychováváme dlužníky k účelovému oddalování plnění dluhů

Antonín Blažek

Nemám nic proti tomu, pokud se stát bude při správě svých pohledávek chovat rozumně a cíleně část dluhu odpustí, pokud to jeho občanům pomůže. Bohužel v případě opakování Milostivého léta tento přístup chybí.

Odsuzuji vnucené promíjení příslušenství dluhu u pohledávek obcí, neboť ty mají podle Ústavy ČR právo vlastnit majetek. Při Milostivém létu to najednou neplatí a stát do správy majetku vstupuje vrchnostensky, bez náhrady. Proto bych v případě opakování Milostivého léta preferoval jeho aplikaci toliko na pohledávky státu, nikoli na pohledávky obecní. V žádném případě by ale neměly být promíjeny zaviněné náklady řízení.

Z hlediska principu rovnosti před zákonem lze Milostivé léto považovat za nepřipustné zvýhodňování jednoho z věřitelů – státu – na úkor soukromých věřitelů, protože dlužník je pobízen, aby plnil právě jemu. Dále je třeba mít na zřeteli, že plnění dlužníka učiněná v době jednoho roku před prohlášením úpadku mohou být neúčinná a věřitel je bude muset vydat do majetkové podstaty.

Samo opakování Milostivého léta jen ukazuje na jeho bezzubost ohledně řešení dlouhodobých marných exekucí. V rámci Milostivého léta své dluhy splatili ti, kterým darovaly peníze neziskové organizace

a ti, kteří byli v exekuci teprve krátce a měli majetek. Ti se vyplatili velmi levně, ale fakticky se na Milostivém létě bezdůvodně „svezli“, protože exekutor by dluh vymohl celý, kdyby mu v tom Milostivé léto nezabránilo.

Velmi zřetelné pak bylo programové chování dlužníků, kteří po schválení Milostivého léta v době před jeho účinností začali exekuce účelově obstruovat a přestali dluhy splácet, aby mohli platit až tehdy, kdy to pro ně bude výhodnější. To považují za základní nešvar této pobídkové legislativy. Dlužníci si zvyknou programově vyčkávat na příhodnější dobu pro zaplacení dluhu. Kdo zaplatil na základě rozsudku po prohraném sporu, je bit, kdo zaplatí až v exekuci, je odměněn. Není to spravedlivé ani výchovné.

JUDr. Antonín Blažek

(blazek@akba.cz) je advokátem se sídlem v Uherském Hradišti, Masarykovo nám. 329, 686 01 Uherské Hradiště, Česká republika. Provozuje tzv. generální praxi. (JUDr. Antonín Blažek is a lawyer based in Uherské Hradiště. He runs a so-called general practice).

Ozdravení společnosti, ekonomiky i odhalení systémových chyb

Radek Hábl

Minimálně patnáct tisíc lidí se díky Milostivému létu již zbavilo všech svých exekucí a další tisíce budou následovat, až budou zastaveny i zbývající případy. V kontextu těchto předběžných dat je třeba si uvědomit, že v exekuci nejsou izolováni jedinci, ale i jejich rodiny. Reflexi přinášejí Milostivé léto je tak třeba rozšířit i tímto směrem a k výsledkům přičíst i jeho pozitivní sociální a ekonomický aspekt.

Kromě toho, že Milostivé léto pomohlo značnému počtu lidí, upozornilo i na řadu systémových přešlapů. Například na štěpení pohledávek některých veřejnoprávních věřitelů, kdy dluh u jednoho člověka je rozdělen na více částí a vymáhán přes různé exekutory. Nebo je více pohledávek

předáváno různým exekutorům. To se týká například VZP či Dopravních podniků Praha a Brno. Další moment, na který akce upozornila, je velký rozdíl mezi původním dluhem a celkovou vymáhanou částkou. Z celkové dlužné částky představovala jistina dluhu pouhých 20 %, zbylých 80 % bylo příslušenství dluhu. Právě několikanásobné navýšení původního dluhu o úroky, poplatky a náklady na vymáhání je důvodem, proč se statisíce lidí cyklí v nesplratelných exekucích.

Dále se ukázalo, jak významně nám chybí pravidlo jeden dlužník = jeden exekutor, které by významně zjednodušilo nejen Milostivé léto, ale odstraněním systémových duplicit by významně zefektivnilo a zlevnilo celý proces exekučního vymáhání a radikálně by snížilo administrativní zátěž zaměstnavatelů.

Přestože druhá oddlužovací akce bude obsahovat určité legislativní změny týkající se například lhůt na odpověď exekutora, pro efektivnější zlepšení by se měla rozšířit i na daňové a správní exekuce nebo přeprodané pohledávky.

Ať už dopadne druhé kolo jakkoli, to první dopadlo, alespoň dle předběžných dat, úspěšně.

Ing. Radek Hábl

(radek@institut-predluzeni.cz) je zakladatelem a ředitelem Institutu prevence a řešení předlužení (Institute for Debt Prevention and Resolution), Jičínská 226, 130 00 Praha 3, Česká republika. Zaměřuje se na problematiku zadluženosti domácností, exekuce a insolvence.

Dluhy se mají splatit, ale někdo na to nemá

Ida Kaiserová

Podle zprávy ČTK se díky akci Milostivé léto podařilo zbavit exekuce 15 tis. lidí, kterým bylo celkem zastaveno 42 tis. exekucí. Podle Exekutorské komory ČR toto číslo představuje 3,2 % z 1,3 mil. vhodných případů (ČTK, 2022).

Výše uvedené tedy znamená, že na 96,8 % vhodných případů neměla akce Milostivé léto žádný vliv. Důvody jsou víceméně známe – dlužníci neměli informace ani vhodný kapitál, dluží hodně, ale jinde než u veřejných subjektů, neochota některých exekutorů, obstrukce ze strany VZP apod.

24 let žijí v regionu, který je dnes strukturálně znevýhodněným územím. V naší obci máme 18,46 (dvojnásobek celostátní situace) procentní zatíženost exekucemi (Otevřená společnost, 2019). Při velikosti domácností 2–3 osoby to může znamenat, že dopady exekucí v naší obci trpí něco mezi 37 až 45 procenty obyvatel.

Několik případů znám napřímo. Samozřejmě, bez kvalifikace, bez výživného.

Jejich život je sérií špatných individuálních finančních a pracovních taktik. A taky souborem strukturálních nespravedlností, které jsou pro některé jedince či skupiny běžnou životní kulisou. Málokomu přijde významné, že mají dluhy, protože samy živí děti, protože je veřejný zaměstnavatel donutil fungovat ve švarcsystému, protože bydlí v zemi, kde jsou obydlená místa bez veřejných služeb. Kde krajské instituce nepociťují za tyto „poměry“ zodpovědnost. O tom, že jsou v nevýhodné situaci kvůli svému pohlaví, ani nemám chuť se rozepisovat...

Za Milostivé léto jsem vděčná. Jsem ráda, že se poprvé někdo funkčně vlomil do rétoriky „dluhy se mají splatit“ a „každý je individuálně zodpovědný sám za sebe“. O to jde totiž především: erodovat a změkčit ten kamenný slovník exekutorské komory či neoliberálního státu a začít přemýšlet o tom, kdo se má zcela v duchu původního zdroje Milostivého léta zastávat sirotků a vdov.

Zdroje

ČTK: Při milostivém létu se 42.000 exekucí zbavilo 15.000 lidí, uvedli exekutoři, 31. 3. 2022, dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/pri-milostivem-letu-se-42-000-exekuci-zbavilo-15-000-lidi-uvvedli-exekutori/2185886>

Otevřená společnost, o. p. s.: Mapa exekucí, 2019, dostupné z: <http://mapaexekuci.cz>

Mgr. Ida Kaiserová, Ph.D.

(ida.kaiserova@makai-atelier.cz) působí ve společnosti MAKAI atelier, náměstí Míru 10, 301 00 Plzeň, Česká republika. Zaměřuje se na problematiku veřejného prostoru a veřejných politik.

Milostivé léto jako šance na nový začátek bez ohledu na způsob vymáhání dluhu

Stanislav Křeček

V souvislosti s Milostivým létem jsme s kolegy v Kanceláři veřejného ochránce práv řešili několik zásadních otázek. Hned v začátku akce se objevily případy dlužníků zdravotních pojišťoven, kteří si nebyli jisti, jestli se po zaplacení dlužného pojistného osvobodí také od placení penále. Výklad zdravotních pojišťoven se totiž různil a některé pojišťovny nepovažovaly penále za příslušenství dluhu. Teprve Ministerstvo spravedlnosti jasně řeklo, že penále je v této dluhové amnestii příslušenstvím dluhu. Jiný výklad by podle mne popřel celý smysl dluhové amnestie.

Jsem si vědom toho, že nastavení podmínek Milostivého léta je především politické rozhodnutí. Rád bych ale v této souvislosti upozornil, že právě skončená dluhová amnestie se nevztahovala na celou

skupinu dlužníků – netýkala se například lidí, kteří sice měli dluhy u nějaké veřejnoprávní instituce, ale nevymáhal je soudní exekutor, nebo třeba dlužníků, kteří své závazky dobrovolně spláceli.

My se přitom v Kanceláři dlouhodobě snažíme přesvědčovat úřady, aby prováděly přednostně právě daňovou exekuci, protože ta s sebou nese menší exekuční náklady pro dlužníka. V případě Milostivého léta ale byli tito dlužníci v nevýhodě. Upozornil jsem proto ministra financí, že současně nastavení podmínek Milostivého léta vyvolává určité nespravedlnosti, pro které je třeba hledat společně řešení.

Uvítal bych, kdyby se zákonodárci do budoucna shodli na takové podobě podmínek Milostivého léta, aby šanci na nový začátek měli všichni, bez ohledu na způsob vymáhání jejich dluhu.

JUDr. Stanislav Křeček

(kreck@ochrance.cz) je veřejným ochránce práv, Kancelář veřejného ochránce práv (Office of the Public Defender of Rights), Údolní 39, 602 00 Brno, Česká republika.

Prerozdělení, nebo dluh?

Robin Maiale

Je dilematem dnešní společnosti, že jsme zahlceni nabídkami úvěrů a půjček, zatímco jakmile už dlužíme, čelíme odsouzení stran ducha protestantské askeze. Zároveň ve společensko-ekonomickém systému vykazujícím tendenci k nadprodukcí (či podspotřebě: dle toho, z jakého autora vycházíme) není příliš složité se zadlužit – přebytky úzké společenské skupiny se nabízí propojovat s nedostatkem širších společenských vrstev. Toto propojení po druhé světové válce na Západě zajišťoval sociální stát prostřednictvím prerozdělování. Po jeho systematickém oslabování, počínajíc koncem sedmdesátých let 20. století, se oním nástrojem stal dluh. Prostřednictvím dluhu si nižší a střední vrstvy udržují životní úroveň, aniž by jejich spotřeba byla kryta tržními příjmy či majetkem. Mohou tak nadále nerušeně spotřebovávat, přestože nejmajetnější 0,01 % v České republice vlastní 36 % veškerého majetku (Shorrocks et al. 2019). Na rozdíl od sociálního státu, v němž docházelo k vlastnickým přesunům od těch bohatších směrem dolů, ekonomiky fungující na dluhu zpravidla (a nepřekvapivě) vykazují opačnou distribuční dynamiku.

Ať je důvodem nesplácených dluhů nedbalost, zoufalá ekonomická situace nebo jen omezené kognitivní schopnosti vyjádřit celkovou cenu současné spotřeby, nelze systémové nedostatky připisovat výlučně individuálnímu jednání. Ač právní znalci mohou namítat, že soudní rozhodnutí

ukládající dlužníkovi zaplatit věřiteli musí zůstat nezpochybnitelné, připomeňme, že mnohé z nejtemnějších kapitol lidských dějin byly v souladu s tehdy platným právem a společenský pokrok se odehrával jemu navzdory. Milostivé léto je jen symbolickým výrazem tohoto pokroku, který má dnes oporu nejen ve vznešených pojmech milosti, ale i v přízemním ekonomickém kalkulu.

Zdroj

Shorrocks, A., Davies, J., & Lluber, R.: Global Wealth Databook 2019. Credit Suisse Research Institute, 2019, s. 168.

Ing. Robin Maialeh, Ph.D.

(robin.maialeh@vupsv.cz) je ředitelem Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí, v. v. i. (Research Institute for Labour and Social Affairs), Dělnická 213/12, 170 00 Praha, Česká republika. Zaměřuje se na ekonomickou nerovnost, politickou ekonomii a metodologii vědy.

Bliží se oddlužení bez zaplacení i jen deseti procent jistiny

Adam Rakovský

Důvody Milostivého léta jsou jasné – za dvacet let se v důsledku různých opomenutí státu (nedomyšlená úprava odměn advokátů a exekutorů, vymáhání veřejnoprávních pohledávek externě, vysoké zákonné sazby za prodloužení atd.) nahromadilo vůči fyzickým osobám mnoho exekucí (jak co do objemu vymáhaných částek, tak co do četnosti), u kterých je tvrzeno, že jsou nespravedlivé, avšak legální. Za problém přitom nejsou považovány samotné dluhy, a proto Milostivé léto řešilo tyto otázky na principu „Dluhy se mají platit!“ s tím, že po zaplacení jistiny ony „nabalené“ nároky zaniknou. Reakce podnikatelského sektoru byla nadšená – Milostivé léto je nominováno na zákon roku. Reakce mnoha jiných věřitelů také – mnohé banky se připojily, aniž měly zákonnou povinnost.

Kritika přišla v zásadě pouze od exekutorů a projevila se jak v některých rozhodnutích, kde soudy formálnímu a zaujatému „nemilostivému“ čtení novely nedaly za pravdu, tak v médiích. Otázku protiústavnosti odpověděl na konferenci k 20. letům výročí Exekutorské komory prof. Gerloch záporně. Upřímně řečeno, je mi kritika odpuštěná jiných nákladů než jistiny nesrozumitelná. Jako autor textu Milostivého léta vycházím z toho, že nejspíše příští rok bude účinná novela oddlužení fyzických osob, která umožní oddlužení bez zaplacení i jen deseti procent jistiny (o nákladech vymáhání nemluvě). Jde přitom o úpravu vyvolanou evropskou směrnicí, kterou schválila i Česká republi-

ka. Nikoho přitom ani nenapadne kterýkoliv z argumentů proti Milostivému létu použít proti této „evropské oddlužovací“ novele, a to je přitom úprava, která umožní oddlužení i od soukromoprávních dluhů vůči soukromoprávním subjektům! Ledaže by v celé Evropě upadlo právní vědomí a byla omezena vymahatelnost práva...

JUDr. Adam Rakovský

(rakovsky@rakovsky.com), advokát/attorney-at-law, partner v Rakovský & partners s.r.o., Václavská 12, Praha 2, Česká republika. Spoluautor návrhu zákona o soudních exekutorech, návrhu tzv. Milostivého léta a desítek odborných článků k insolvenčním, exekucím a veřejným dražbám.

Nedělejme z dlužnické amnestie systém

Martin Slaný

Úspěch Milostivého léta je do značné míry bublinou. Počet dlužníků, kteří se zbavili exekucí, je asi 2 %, úbytek počtu exekucí ani ne procento. Většina exekucí je dlouhodobých a již došlo k odepsání pohledávek. Přesto Milostivé léto není bez nákladů – ať už jde o ušlý příjem (splátka vytváří mimořádný zisk), nebo nemalé administrativní náklady. Pokud se jednalo o akci ojedinělou a úzce zaměřenou (původně se zamýšlelo zahrnout i daňové a správní exekuce stejně jako přeprodané pohledávky – což bych považoval za ohromnou chybu), pak to považuji za určitou formu mimořádné amnestie. A mimořádnou by měla zůstat.

Systematicky se opakující dlužnický pardon by vedl ke zhoršení platební morálky a morálnímu hazardu s nemalými společenskými náklady. Dlužníci by rychle pochopili, že stačí vydržet a zahlcovat soudy, exekutory a zaměstnance oddělení správy pohledávek dost dlouho, a pardon se dříve nebo později dostaví. Opakování Milostivého léta by způsobilo další nespravedlivé přerozdělování bohatství, ale v konečném důsledku by zatížilo věřitele i dlužníky.

Nenechejme se čísla o exekucích zmást, že je v ekonomice nějaký obrovský dlužnický problém. Obyvatelé v ČR jsou ve financích velmi konzervativní a například objem vkladů u bank je vyšší než objem poskytnutých úvěrů, který je v mezinárodním srovnání podprůměrný. Dlouhodobě vidím spíše obrácený problém. Ve společnosti je už léta budována teze, že dlužník je (vždy) obětí svého věřitele a na řešení se musí společnost složit. Ostatně co jiného je neustálé překrývání dluhu jižních států eurozóny. Dlužnickou nezodpovědnost nepřímou stimulovala i dlouhodobá politika nízkých úrokových sazeb (reálných záporných), které smazávala časovou hodnotu peněz. A je-li v ekonomice

něco „zadarmo“, dříve nebo později vystane problém.

Ing. Martin Slaný, Ph.D.

(martin.slany@vse.cz) působí jako hlavní ekonom investiční skupiny DRFG a přednáší makroekonomii na Vysoké škole ekonomické v Praze (katedra ekonomie, Národohospodářská fakulta; Department of Economics, Faculty of Economics, Prague University of Economics and Business), nám. W. Churchilla 4, 130 67 Praha 3, Česká republika. Zaměřuje se na makroekonomickou analýzu, trhy práce a měnovou politiku.

První Milostivé léto bylo nedostupné pro velmi chudé lidi

Linda Sokačová

První Milostivé léto hodnotím jednoznačně pozitivně, podle mne by se mělo v budoucnu opakovat vícekrát. V minulosti byla exekuční a dluhová legislativa nastavena problematicky a nespravedlivě. To často způsobilo situace, kdy dlužné částky kvůli nekvalitním praktikám a různým příslušenstvím dluhů dosáhly doživotně nesplacitelné výše, ať už jde o notoricky známé dluhy za nezaplacení jízdného a jejich účelové rozdělování nebo o neproporční nárůsty dlužných částek za nájemné kvůli poplatku z prodloužení (který byl už našťástí zrušen). Dluh na nájemném ve výši několika desítek tisíc korun se tak mohl vyšplhat na statisíce. Všechny tyto nespravedlnosti mohly být částečně napraveny díky Milostivému létu. Akce byla zaměřena na závazky vůči veřejnoprávním subjektům, v průběhu se k ní ale přidávaly dobrovolně i některé soukromé subjekty. Vedle toho, že Milostivé léto může ulevit dlužníkům, přináší i často jedinou příležitost pro splacení dluhu také pro věřitele.

I proto, že se přidávaly komerční společnosti, kterým to zákon neukládal, je naprosto skandální, že VZP vynakládala nemalé finance na to, aby celou akci obstruovala a neumožnila lidem se oddlužit. To by se do budoucna nemělo opakovat.

Milostivé léto je však nedostupné pro velmi chudé lidi, kteří nemají na pokrytí běžných nákladů, natož aby měli úspory. Pozitivním krokem byla angažovanost obcí či neziskových organizací, které za účelem pomoci zmíněným velmi chudým spoluobčanům pořádaly sbírky. Při dalších „kolech“ Milostivého léta je to oblast, která určitě stojí za proaktivní řešení.

Mgr. Linda Sokačová

(linda.sokacova@amnesty.cz) pracuje jako ředitelka české pobočky Amnesty International, mezinárodní lidskoprávní organizace, která se zabývá i ekonomickými, sociálními a kulturními právy; Kodaňská

1441/46, 101 00 Praha 10 – Vršovice, Česká republika. Mgr. Linda Sokačová se zaměřuje na sociální a rodinnou politiku, lidská práva a otázky diverzity a inkluze.

Příležitost začít s evidence-based policy

Michal Šoltés

Existuje mnoho důvodů si myslet, že Milostivé léto byl a do budoucna bude dobrý nápad. Oddlužení lidí přineslo, a jistě ještě přinese, mnoho pozitivního. Exekuce jsou jedním z nejdůležitějších celospolečenských problémů normální doby a je dobře, že mu veřejnost věnuje pozornost.

Exekuce systematicky vytlačují dlužníky z formálního trhu práce. Ztrátou zaměstnání negativní důsledky exekucí ale zpravidla teprve začínají. Vytlačení dlužníků z trhu práce pravděpodobně vede ke zhoršení fyzického i mentálního zdraví, zhoršení vztahů v osobním a rodinném životě či k nárůstu kriminálního chování. Co hůř, negativní vliv nenesou jenom dlužníci, ale i jejich okolí. Namátkou: pravděpodobně dochází k nárůstu rozvodovosti a zhoršení docházky a prospěchu dětí ve škole. Důsledkem je nejen ztráta veřejných rozpočtů, ale i narůstající nedůvěra ve veřejné instituce a neochota podílet se na veřejném životě.

Přispělo Milostivé léto ke zlepšení situace dlužníků a k jejich návratu do pracovního a běžného života? Pomohlo Milostivé léto dlužníkům vrátit se na trh práce? Vrátili se na svoji původní pozici nebo do pozice s nižší přidanou hodnotou? Kolik lidí neskončilo a neskončí díky Milostivému létu ve vězení? Kolik manželství a rodin se nerozpadlo? A kolik dětí dokončí školu, kterou by bez Milostivého léta jinak nedokončilo?

Považuji za selhání veřejného sektoru, ale i akademického prostředí, že se nikdo neptá na podobné otázky, nikdo nesbírá dostatečně detailní data a že nikdo nevyhodnocuje dopad Milostivého léta. Přišli jsme tak o možnost o druhé etapě rozhodnout po věcné a daty a výsledky podložené diskusi. Místo toho nám nezbyvá než se jen domnívat a odhadovat, jak velký, a zda vůbec nějaký, mělo Milostivé léto vliv na dlužníky a jejich okolí. Stejně jako to činím já v předchozích odstavcích. Je potřeba si přiznat, že evidence-based policy je v ČR stále cizí pojem a nezáměr (či neschopnost) vyhodnocení Milostivého léta je jen symptomem tohoto problému.

Druhé etapě Milostivého léta bych přál, aby některá z výzkumných institucí měla kapacitu, ochotu a politickou sílu se podobným otázkám věnovat.

Mgr. Michal Šoltés, M.A., Ph.D.

(soltesm@prf.cuni.cz) je odborným asistentem na Katedře národního hospodář-

ství Právnické fakulty Univerzity Karlovy (Department of Economics, Faculty of Law Charles University), nám. Curieových 901/7, 116 40 Praha 1. Věnuje se ekonomii veřejného sektoru, politické ekonomii, ekonomii kriminality a ekonomické analýze práva.

Milostivé léto popírá preventivní funkci exekučního práva

Martin Štika

Lze připustit krátkodobý efekt Milostivého léta v tom, že malá skupina dlužníků vyřešila jednu ze svých mnoha exekucí. Na jeho případný dlouhodobý efekt si budeme muset několik let počkat. Je však otázka, jestli v době masivního politického populismu se tím bude chtít někdo zabývat. Proto je Milostivé léto v drtivě většině využíváno jako instrument politického kapitálu. Z odborného hlediska výrazně popírá preventivní funkci exekučního práva.

Vycházím-li z toho, že myšlenka Milostivého léta má svůj biblický základ, tzn. má být jednou za 49 let, tak absolutně nechápu jeho opakování v tak krátkém časovém horizontu. Pokud stát hodlá dluhy promíjet, je to jeho volba. Nemůže ovšem zpětně promíjet nebo snižovat zákonem garantované nároky na odměny exekutorů a advokátů. Považuji za nutné, aby stát vynaložené náklady exekutorům a advokátům v plném rozsahu nahradil ze státního rozpočtu.

Z dostupných dat Exekutorské komory ČR (dále též EK ČR) jasně vyplývá, že i přes celoplošnou nákladnou a masivní kampaň v rámci Milostivého léta zastavili exekutoři pouhých 42 tisíc případů (tj. 3,2 %). Milostivé léto zcela zbavilo exekucí 15 tisíc lidí. Podle údajů se ale nesnížil průměrný počet exekucí na jednoho dlužníka (tj. v ČR aktuálně 6,37). Do Milostivého léta se tedy zapojili spíše lidé s nižším počtem exekucí (EK ČR, 2022). Je to jasný signál, že Milostivé léto není vyhledávaným institutem exekučního práva. Naopak, je přeceňovaný pouze vybranými politiky a neziskovými organizacemi, kteří namísto systematických změn exekučního práva (zavedení principu jeden povinný – jeden místní exekutor) upravují amnestující instituty. Z tohoto pohledu pokládám Milostivé léto i jeho případné opakování za nepochopení úlohy exekučního řízení v právním řádu České republiky.

Zdroj

EK ČR: Milostivé léto využili lidé s nižším počtem exekucí, stát „odpustil“ více než jednu a půl miliardy na příslušenství. Tisková zpráva z 31. 3. 2022, dostupné z: <https://www.ekcr.cz/1/aktuality-promedia/2943-ek-cr-milostive-letu-vyuzili-lide-s-nizsim-poctem-exekuci-stat-odpustil-vice-nez-jednu-a-pul-miliardy-na-prislušenstvi#w>

JUDr. Ing. Martin Štika

(martin.stika@exekutorstika.com) je soudním exekutorem (Judicial Officer) v Hradci Králové (Velké nám. 162, 500 03 Hradec Králové, Česká republika), přidruženým členem Právní a legislativní komise Exekutorské komory ČR a doktorandem na Katedře občanského práva Právnické fakulty ZČU v Plzni.

Vyvarovat se stejných chyb

Pavel Tintěra

Milostivé léto I skončilo, ať žije Milostivé léto II, volá zákonodárce a chystá opakování této „jednorázové“ akce. Pomoc nepřiměřeně zadluženým lidem nerozpouští ani exekutoři. Exekutorská komora ČR opakovaně deklarovala, že tento záměr přijímá. Výhrady směřují k systémovosti, spravedlivosti a komplikovanosti celého řešení.

Od začátku jsme poukazovali na nedomyšlenost akce. Proč typově stejný dluh (např. na nájemném) se jednomu dlužníkovi odpustí, protože dluží obci, a druhému nikoliv, protože dluží soukromníkovi? Co je spravedlivého na tom, že dluh vymáhaný exekutorem se odpustí, ale dluh vymáhaný soudem nebo správním orgánem ne? Jednu nespravedlnost (nepřiměřeně vysoké příslušenství) nahrazuje jiná. Soudní exekutoři jsou tu proto, aby vymáhali pohledávky. Po dvaceti letech svého působení se ale dostali do situace, kdy dluhy odpouští a exekuce ex lege zastavují. Proč tedy existují insolvence? A proč by měl stát odpouštět své pohledávky na úkor soukromých osob s využitím nesystémové a komplikované právní úpravy?

Soudní exekutoři jsou především právníci, profesionálové a odborníci. Vědí, že vymáhání práva je citelným zásahem do všemožných práv dlužníků. Proto tento proces musí být legislativně perfektně uchopený, text zákona jednoznačný. To se v případě Milostivého léta nepovedlo a jsou za to – neprávem – viněni soudní exekutoři.

Očekával bych, že se při opakování Milostivého léta vyvarujeme stejných chyb. Nevadí mi, že se stát snaží vrátit do běžného života mnoho zoufalých lidí ani že se vzdává někdy nepřiměřených nároků. Ale nepřesvědčil mě způsob, jakým k tomu přistupuje. A právě tady vidím největší problém Milostivého léta.

Mgr. Pavel Tintěra

(tintera@eurakovnik.cz) je soudním exekutorem Exekutorského úřadu v Rakovníku (Judicial Office Rakovník), Husovo náměstí 22, 269 01 Rakovník, Česká republika. Je členem Prezidia Exekutorské komory ČR, působí v redakční radě odborného

časopisu soudních exekutorů Komorní listy. Věnuje se vzdělávání soudních exekutorů i veřejnosti v oblasti exekuční práva a finanční gramotnosti.

Rychlou cestu z dluhů je třeba zprostředkovat daleko větší skupině obyvatel

Lucie Trlifajová

Milostivé léto přináší určité uznání toho, že problém exekucí není jen problémem jedince, nýbrž společnosti jako celku. Že předluženost v Česku není často výsledkem individuálního selhání, ale systému, který dokázal z malých částek vytvořit nesplacitelný dluh (Hábl, Trlifajová a kol., 2021). Nejzávažnější důvody, které vedly ke vzniku dluhových pastí, jsou sice převážně věci minulosti, s důsledky v podobě mnohdy statisícových dluhů se ovšem lidé potýkají dodnes.

Odpovědi na problém systémových nastavení doposud stály na individuálních schopnostech. S Milostivým létem přebírá část odpovědnosti za současný stav stát. Nicméně stále je to gesto milosti, nikoliv uznání chyby v nastavení legislativního rámce a přístupu veřejných institucí, které selhaly v ochraně velké části obyvatel. Odpovědnost a v některých případech přímý profit, který ze systému vymáhání dluhů měly veřejné instituce nebo na ně navázané subjekty, zůstávají upozaděny.

Nutnost sehnat v krátkém čase (navíc v době rapidního růstu cen energií) původní dlužnou jistinu vylučuje lidi, kteří jsou nejvíce zachyceni v dluhových pastech. Jak může člověk, jenž donedávna ani nemohl disponovat vlastním účtem a ze mzdy mu při dalších exekucích zůstalo mnohdy méně, než co mají lidé na sociálních dávkách, legálně ušetřit, aby zaplatil jistinu? Pokud má řadu dalších exekucí

vzrostlých do nesplacitelných částek, v čem splacení jedné změní jeho situaci?

Před dvěma lety vydal Eurofound (2020) publikaci, která zkoumá předluženost v EU. Hned první věta říká, že dluhy jsou příčinou i efektem chudoby a sociálního vyloučení. S touto logikou bychom se měli dívat na lidi zachycené v dluhových pastech. Je důležité, aby se Milostivé léto opakovalo. Je nicméně důležité hledat cesty, jak rychlou cestu z dluhů zprostředkovat daleko větší skupině obyvatel.

Zdroje

Hábl R., Trlifajová L. a kol.: Proč je u nás 5 milionů exekucí? 20 let historie dluhových pastí. Praha: Centrum pro společenské otázky - SPOT, 2021. Dostupné z: <https://www.pracevobci.cz/upload/studies/24/Jak-rostly-dluhy-FINAL.pdf>

Eurofound: Addressing household over-indebtedness. Publication office of the European Union: Luxembourg, 2020. Dostupné z: https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef19044en.pdf

Mgr. Lucie Trlifajová (lucie.trlifajova@soc.cas.cz) je antropoložka a analytička sociálních politik, působí v Sociologickém ústavu AV ČR, v. v. i. (Institute of Sociology of the Czech Academy of Sciences), Jilská 1, 110 00 Praha, Česká republika, a v Centru pro společenské otázky – SPOT (Centre for Social Issues – SPOT), Na Spojce 11, 101 00 Praha. Zaměřuje se na problematiku chudoby a sociálních nerovností, prekarizace, dluhů a jejich dopadů na společnost.

Šance pro předlužené uniknout ze začarovaného kruhu

Alena Zieglerová

Byznys advokátů a exekutorů začal v roce 2001, kdy stát pro vymáhání pohle-

dávek akceptoval tržní podmínky, spíše však zákon džungle. Vysoké poplatky k tíži dlužníka za vyplnění jednoduchých formulářů byly ukázkou dobře promazaného stroje na růst předlužení. Dlužníci spláceli přednostně tyto poplatky a až pak samotný dluh (jistinu). V průběhu splácení ovšem poplatky stále rostly. Lidé svůj dluh několikanásobně přeplatili, přesto stále museli splácet, protože na něj ještě nepřišla řada. O dvacet let později, i přes zlepšení regulace nových dluhů, zůstaly statisíce dlužníků v neřešitelné situaci staré dluhové zátěže.

Ve Sněmovně se naštěstí vytvořila skupinka poslanců, která se rozhodla pohnout s balvanem starých exekucí tak, aby alespoň ti, kdo dluží veřejným institucím, mohli své dluhy uhradit bez poplatků. V zákoně pro to vytvořili prostor vymezovaný třemi měsíci. Jelikož to připomíná biblické léto Hospodinovy milosti, nazvali akci Milostivé léto. Kdo stihнул od exekutora zjistit, kolik činí původní dluh, a částku poslat spolu s poplatkem 908 korun na jeho účet, zbavil se dluhů vůči veřejným institucím nadobro.

Výsledky Milostivého léta se dosud vyhodnocují. Veřejná zdravotní pojišťovna ještě polovinu ze splacených pohledávek vyřizuje. Úhradu jistiny zkomplikoval také krach několika dodavatelů energií. Už teď je ale jasné, že akce se vyplatila. Věřitelé si polepšili o splacené dluhy, ke kterým by se jinak nedostali.

Mgr. Alena Zieglerová (alena.zieglerova@socialniinkluzie.cz) je vedoucí sekce zaměstnanosti a příjmů Institutu pro sociální inkluzi (Institute for Social Inclusion), Šternberkova 1258/7, 170 00 Praha – Holešovice, Česká republika. Zaměřuje se na politiku zaměstnanosti a sociálního zabezpečení osob ohrožených sociálním vyloučením.

Nové policy briefs VÚPSV

Během letošního jara vydal VÚPSV několik dalších policy briefs. V této ediční řadě nabízí stručná shrnutí odborných poznatků a kvalifikovaná doporučení ohledně aktuálních témat sociální politiky.

Jarní policy briefs se opírají zejména o tyto odborné monografie Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí:

Rákoczyová, Miroslava – Trbola, Robert – Sirovátka, Tomáš: Individuální práce s obtížně umístitelnými uchazeči o zaměstnání: případová studie na vybraném kontaktním pracovišti Úřadu práce ČR. Praha: VÚPSV, v. v. i. – Výzkumné centrum Brno, 2022. – 66 stran – ISBN 978-80-7416-422-4 (print), ISBN 978-80-7416-423-1 (pdf); dostupné z: https://katalog.vupsv.cz/fulltext/vz_492.pdf

Nešporová, Olga: Homoparentální rodiny. Praha: VÚPSV, v. v. i., 2021. – 94 stran. – ISBN 978-80-7416-410-1 (print), 978-80-7416-411-8 (pdf); dostupné z: https://katalog.vupsv.cz/Fulltext/vz_486.pdf

Vyhliďal, Jiří – Marešová, Helena – Tábořská, Marie – Horáková, Markéta: Vyhodnocení cílenosti a dopadu programu veřejně prospěšných prací realizovaného v roce 2016. Praha: VÚPSV, v. v. i., 2021. – 94 stran – ISBN 978-80-7416-426-2 (print), ISBN 978-80-7416-427-9 (pdf); dostupné z: https://katalog.vupsv.cz/Fulltext/vz_495.pdf

Čtvrtý letošní policy brief – Reflexe záchranné sociální sítě v období covidu-19 – identifikace rizikových skupin – přináší první průběžné výsledky výzkumné aktivity VÚPSV "Reflexe záchranné sociální sítě v období covidu-19". Zaměřila se zejména na detekci rizikových skupin a zmapování negativních důsledků covidu-19 na jejich sociální situaci. Z důvodu dostupnosti statistických dat bylo zatím možné provést hodnocení dopadů pandemie za období 2019–2020.

Všechny nové policy briefs jsou v plném znění k dispozici zde: <https://www.vupsv.cz/publikace-vyzkumnych-pracovniku/policy-briefs>